

Avrupa Birliği Kimliği ve Türkiye'nin Birliğe Katılımının Yaratacağı Jeopolitik Boyutlar

M. Zeki DUMAN
zekiduman@yahoo.com

The Identity of European Union and Geopolitical Consequences of Integration of Turkey

Abstract

In this article, the beginning point is the statement that European Union is a Christian club while the main question is what is the European Union identity and what Turkey gains in terms of strategic potential of Turkey in case of EU integration. In addition, this article proposes to discuss the argument that EU- Turkey integration period should not be evaluated in terms of dicotomy of loose and gains and propose that all approaches in this perspective is incomplete and not objective. This article also approaches to this subject in a comprehensive perspective since any relationship requires reciprocal dependency.

Keywords: Europe (an), Identity, Integration

JEL Classification Codes: N44, Z19, D73

Özet

Bu yazıda, Avrupa Birliği'nin Hıristiyan bir kulüp olduğu söyleminden kalkarak, Avrupa-(lı) ve Avrupa Kimliği'nin ne olduğuna yönelik soru/sorunlar üzerinde durulacak, ardından Birliğe katılması durumunda Türkiye'nin mevcut stratejik potansiyelinin getireceği kazanımların neler olabileceği hususu ele alınacaktır. Ayrıca Birlik sürecini karşılıklı kazanç ve kaybetme dikotomisi üzerinden değerlendirilemeyeceği, bu yönde yapılacak her türlü açılımın eksik ve yanlı olacağı, birlikteliğin karşılıklı ilişkiyi yaratan bir bağlayıcılığı getirdiğinden, konuya bütünlüklü bir perspektif temelinde yaklaşılması gerektiği tezi tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Avrupa-(lı), Kimlik, Bütünlüşme

1. Giriş

Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri üzerine yapılan tartişmalarda öne çıkan en önemli konular ;

1- Avrupa Birliği'nin Hıristiyan dinini temsil eden bir kulüp olduğu ve Türkiye'nin Birliğe katılımı halinde, dini ve kültürel kimliğinin deformasyona uğrayacağı,

2-Avrupa Birliği Türkiye ilişkisinin; kazanan ve kaybeden dikotomisi üzerinden değerlendirilmesi, birliğe katılımı halinde kazanacak tarafın Türkiye olacağı ve dolayısıyla Avrupa'nın, başta ekonomik olmak üzere politik ve askeri alandaki çıkarını önceleyen bir katkının söz konusu olamayacağı yönündeki görüşler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Öncelikle Avrupa Birliğinin dini, etnik ve sınıfsal bir topluluk olmadığını, uluslar üstü bir konsorsiyum olarak hukuksal değerler üzerine kurulu ortak bir entegrasyon olduğunu belirttikten sonra, uluslar arası ilişkilerde de ortak menfaat temelinde kurulan bütün girişimlerin, söz konusu tarafların çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacını taşıdığını ve dolayısıyla Avrupa Birliğine katılımı halinde sadece Türkiye'nin çıkarlarının değeril, aynı zamanda Avrupa'nın da çıkarlarının geliştirilmesini sağlayacak yeni bir sürecin içine girileceğini belirtmemiz gerekiyor.

Soğuk Savaşın sona ermesi, uluslar arası yapılanmanın genel koşullarını değerirmiştir. Dünyada var olan güc dengelerinin değermesine paralel olarak da yeni bölgesel nitelikli güc odaklarının sahneye çıktığı yeni bir sürece girmiş bulunmaktayız. Bu süreç, kendisinden önceki dönemin genel siyasal, ekonomik ve askeri oluşumlardan farklı stratejiler üzerinde biçimlenen güc/güçlere zemin hazırlamıştır.

Soğuk savaş sonrası makro siyasal yapılanma çabalarında en önemli aktör rolünü üstlenen Avrupa Birliği, genişleme politikası çerçevesinde uzun erimde de olsa katılımını öngördüğü Türkiye'nin bu sürece doğrudan müdahil olmasının, dünyadaki güc dengelerinde yeni siyasi ve ekonomik gelişmeleri ortaya çıkaracaktır.

Siyasal konjonktüre bağlı yapılanmaların gün be gün yeniden biçimlendiği günümüzde, sürecin hangi yöne doğru gideceği ve kimin, nereye, nasıl ulaşmak istediği? Sorusu, cevap verilmesi çok da kolay olmayacak bir soru/sorun olarak önümüzde durmaktadır. Bu bağlamda yapılan politik tartişmalarda, olumlu yapılar diyebileceğimiz kesim, oluşmakta olan bu kaotik yapılanmaların, geleceğin siyasal dengelerinin yeniden oluşturulması açısından sancılı bir süreci beraberinde getirmesini doğal/normale karşılanması gerektiği noktasında görüş belirtirken, Olumsuzlayıcılar olarak tanımlanabilecek diğer kesim ise; mevcut konjonktürel koşulların her an değerebileceği ve oluşmakta olan siyasal aktörlerin de dile getirdikleri adalet, barış ve güvenlik temelindeki yeni dünya düzeninin aslında bir tür düzensizliğe doğru götürülmekte olduğu konusunda kuşkucu ve eleştirel bir tavır takılmaktalar.

Dünya düzenini; insan hakları, demokrasi, sivil toplum ve hukukun üstünlüğü temelinde yeniden oluşturma çabasını verdiğini iddia ederek merkezi bir rol üstlenme hevesi içinde görünen Avrupa Birliği'nin, bu bağlamda ne kadar etkin olacağı yeni katılımını öngördüğü üyeleriyle oluşacak siyasal birliktelikte aramaktadır. Bu arayışta, Türkiye'nin Avrupa Kültüründen farklı tarihsel ve kültürel özelliklere sahip olması,

ülkemiz üzerinde farklı bir değerlendirmeyi gerektirmekte bu da doğal olarak Avrupa ülkelerindeki akademik ve siyasi çevrelerde yoğun tartışmalara yol açmaktadır.

Avrupa Birliği, iktisadi ve hukuki birleşimini sona erdirip siyasi bir yapılanmaya doğru gittiği bu günlerde yeni üye katılımıyla dev bir birlik haline dönüşmektedir. Türkiye'nin dahil olmadığı bir Avrupa Birliği'nin gelecekte dünya siyasetinde ne kadar etkin bir rol üstleneceği konusu, sık sık tartışmalara yol açmaktadır. Bu tartışmalar, gerek Birliğin içsel dinamiklerinden kaynaklanan ve başta kültürel olmak üzere farklı vurgulardan hareket eden Türkiye karşıtı gruplarla, farklılık temelinde örgütlenmiş bir Birliğin geleceğin de önemli sonuçları doğuracağı vurgusundan hareket eden Türkiye yanlısı kesimler arasında geçmektedir. Ancak, var olan realite; Türkiye'siz bir Avrupa'nın eksik, eksik olduğu kadar da hareket alanının kısıtlı olacağı ve dolayısıyla birliğin sadece bir topluluktan öteye gidemeyeceğidir. Bu çalışmada, söz konusu bu tartışmaların ikinci boyutunu oluşturan, yani Türkiye'nin katılımıyla gerçekleşecek bir birliğin hem Avrupa'ya hem de Türkiye'ye getireceği kazanımların; mevcut dünyadaki güç dengelerinde yaratacağı siyasi ve ekonomik etkiler üzerinde olacaktır. Bunun için öncelikle Avrupa Birliğinin kuruluş felsefesi, birliğin kimliği ve birliğin dünyanın geleceğinde nasıl bir rol almak istediği sorularına cevap verilmesi gerekmektedir.

2. Avrupa, Avrupa-(1)'lik ve Avrupa Kimliği

Avrupa, Avrupa-(1)'lik ve Avrupa kimliği çok sık tartışılan kavramlar olmuştur. Birliğin genişleme süreciyle farklı dini ve kültürel geleneklere sahip yeni üyelerin katılımı, bu tartışmaları daha da yoğunlaştırmış ve söz konusu ortak bir Avrupa, Avrupa-(1)'lik ve Avrupa Kimliği üzerinde uzlaşabilmenin yolları aranmıştır. Çünkü farklı toplumsallıkların birliğe katılımı, Avrupa-(1) kimliğinde de yeni tanımlamalarda bulunma ihtiyacını gerekli kılmıştır. Peki Avrupa nedir? Avrupa-(1) Kimdir? Avrupa Kimliği var mı? Türkiye'nin üye olmasıyla nasıl bir Avrupa, Avrupa-(1) ve Avrupa Kimliği olacaktır?

Avrupa-(1) fikri üzerinde yapılan akademik tartışmalarda; gerek coğrafi bir bütünsellik anlamında, gerekse ortak bir tarih ve kültür paylaşımının var olduğu noktasında Avrupa-(1)'liğin geçmişte ne askeri ve siyasi ne de ekonomik ve kültürel değerleri paylaşan bir topluluk olduğu, söz konusu Avrupa-(1) devletlerin yıllarca birbirleriyle kıyasıya çatışma içinde bulunarak, ortak bir Avrupa-(1) kimliğini oluşturamadıkları sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla Avrupa ve Avrupa-(1) olmanın oldukça muğlak bir fikir olduğu, hatta bunun bir kurgu olduğunu (Hay, 1995: 16) düşünenler bile olmuştur. Gerçekten de; elimizde bize Avrupa'nın ne olduğunu söyleyebilecek Platoncu bir formlar ve anlamlar sözlüğü yok. Avrupa nedir sorusuna cevap veremememizin en önemli nedeni, diğer her kültür gibi Avrupa'nın da kendi içinde farklılaşmış ve çok boyutlu olmasının yanı sıra, sorunun kendisinin alabildiğine kapsamlı olması ve tarih boyunca birçok kez, bir çok farklı bağlamda cevaplanmış olduğu için cevapların çok çeşitli ve değişken olmasıdır (Çırakman, 2001: 29). Bu muğlaklığı gidermek, çeşitlilik ve değişkenlik içinde sabit ve özsel olana ulaşmak için Oscar Haleck'in Avrupa merkezci olma pahasına Avrupa nedir sorusunu yanıtladığını söylenebiler Halecki (2001a, : 29).

Halecki'ye göre; Avrupa tarihi, Avrupa milletlerinin toplamının, bütünsel bir topluluk olarak diğer başka tarihlerden kesinkes ayrılmış tarihidir. Avrupa'yı Avrupa yapan Yunan-Roma mirası, Hıristiyanlık ve Avrupa'yı belli bir dönem üstün kılan endüstri dönemidir Halecki (2001b, :8-47). Ancak, Avrupa-(1)'yü oluşturduğu iddia edilen bu ortak değerlerin (dini ve etnik yapının farklılığı) çoğu zaman Avrupa-(1)'yü çatıştıran değerler

olarak işlev gördüğünü söyleyebiliriz. Hatta bir zamanlar Hıristiyanlığın Avrupa'yı birleştiren ortak bir din kültürü olduğundan söz edilebilirmiş gibi görünse de, Bizans ve Rus Ortodoksluğu ile Katolikler arasındaki amansız düşmanlık, Reformasyon döneminde Protestanlığın ortaya çıkışı ortak bir din kültürünün şekillendirdiği bir Avrupa'nın hayal mahsulünden öte bir anlam ifade etmediğini gösteriyor Çelebi (2002a: 49).

Nitekim Katolik Güney ülkeleri ile Protestan, Ortodoks kökenli Doğu ve Kuzey ülkeleri arasında mezhep düzeyindeki anlaşmazlıklar, yıllar boyunca süren savaşlara (30 ve 100 yıl savaşları, Katolik-Protestan savaşları)'na neden olmuştur. Halen Kuzey İrlanda ile Britanya arasında yaşananlar bir mezhep savaşıdır. Kosova Savaşı da benzer biçimde dini farklılıklardan ortaya çıkmış bir savaştır. Dolayısıyla Haleck'in Avrupa-(lı) kimliğinin merkezine koyduğu Yunan-Roma ve Hıristiyanlık mirasının bütünleştirmeyi sağlamaktan ziyade ayırıştırılmaya neden olduğunu söyleyebiliriz. Kimi kesimlerin iddia ettiği gibi; bu proje (Avrupa Birliği) Yunan-Roma-Hıristiyan kültür kimliği üzerinde yükselen ve Avrupa Birleşik Devletlerinin kimlik temelini oluşturan ortak bir Avrupa kimliğini (Özdağ,2003: 7) hedeflemediğini söz konusu dine dayalı bir kimliğin Avrupa tarihinde yarattığı sorunları ve yaratacağı sorunları herkesçe bilinmektedir.

Etnik temelli farklı kimliklerin de tıpkı din faktörü gibi, Avrupa'daki ulus devlet modelini aşındırmaya başladığını, farklılıkların yarattığı toplumsal gerçeğliğin her geçen gün daha da dönüşmeye ve çözülmeye başladığını görmekteyiz. Başta İspanya'da Bask bölgesinin bağımsızlık mücadelesi, Belçika'nın kuzeyinde Flamanya, güneyinde Valonya bölgesinin talepleri, İskoçya ve Galler'in durumları, İngiltere-İrlanda sorunu etnik temelli taleplerin bağımsızlık mücadelesi olarak ön plana çıkmakta, bu durum da Avrupa-(lı) kimliğinin altını oymaktadır.

Haleck'in, Avrupa kimliğini tanımlarken Avrupa'yı belli bir dönem üstün kılan endüstri dönemi olduğuna ilişkin tespit de bu bağlamda pek doyurucu bir açılım olamamaktadır. Çünkü endüstrileşmeyle birlikte kıta ülkeleri arasındaki amansız rekabet başta silah üretiminde olmak üzere bir çok alanda çatışmaya ve hatta birinci ve ikinci dünya savaşlarının çıkmasına yol açmıştır. Ancak bu tespit şu bağlamda doğru olabilir. Bugünkü Avrupa Birliği düşüncesinin kökeninde Haleck'in iddia ettiği endüstri dönemine girilmesiyle oluşan muazzam bir sermaye ve refahın savaşa yol açmayacak biçimde ekonomik gelişime insan hakları ve demokratik geleneğin sürdürülmesine kaydırılmasıyla mümkün olabilir.

Avrupa-(lı) kimliğinin oluşmasında en önemli etken, tarihsel ve kültürel bir geçmişin yarattığı değerleri yeniden ama gelişen endüstri toplumunun ihtiyaçları temelinde oluşturmuş olmasıdır. Kılıçbay'ın deyişiyle ; Avrupa, tarihsiz tarihin marjında yer almanın/kalmanın bedeli/ödülü olarak tarihi inşa edecek, yani değişme sürecinin içine insan iradesini katacak, böylece değişmeyi kader olmaktan çıkaracaktır. Tarih işte bu noktada doğmuştur. Avrupa'yı belirleyen temel öğe tarihli olması, daha doğrusu değişim sürecini tarihselleştirmesidir (Kılıçbay, 2001: 91). İnsan merkezli değerleri ön plana alan bir kültürün doğuşuna öncülük eden Avrupa, bu değerler temelinde ortak bir hukuk kültürü geleneğini oluşturma çabasını da vermiştir.

Yapısı gereği tarihi ve kültürüyle yeni bir toplum yaratmakla yetinmeyen yaşlı kıta, özne olan bir kıta olmayı da başarmıştır. "Birey" oluşu öne çıkarma türünden bir yönelimle; aklını kullanma istemiyle kendisi olan ve "bu dünya" (Uygur, 1992: 31) ekseninde kurulan

Avrupa, öznesi doğum yeri olarak kendine ve kendisi olmayana karşı sorumlu olmayı da bilmiştir (Çotuksöken, 2001: 50). Bu açıdan Avrupa kıtası doğal, toplumsal, tarihsel ve kültürel yapısı/sınırları üzerinde sürekli değişimlere öncülük etmiştir.

Günümüzün küresel ölçekli değer yargılarının -bireycilik, liberalizm, temel insan hakları, sosyal ve hukuk devlet anlayışı, eşitlik, özgürlük adalet ile demokrasi-oluşması/oluşturulması mücadelesini vermiştir. Avrupalılık söylemlerinin temelinde bulunan hümanizmin, aklın, bilimin, demokrasinin olması, söz konusu Avrupa uygarlığına şekil veren temel etkenlere bağlanmalıdır (Ertuğrul, 2001: 149).

Avrupa'yı her şeyden önce bir "hukuk" topluluğu olarak görmek gerekir. Bu hukukun temelini kadim Yunan ve Roma devletlerinin yasalarına kadar götürebiliriz. Demokrasi kültürünün ilk nüvelerini oluşturan bu iki toplum, günümüzün hukuka dayalı Avrupa-(l) kimliğini oluşturması açısından önem arz etmektedir. Bu hukuk kuralları, kilise baskısının sona erdirildiği 17.yüzyılın ikinci yarısından itibaren evrensel birer norm halini almış ve Avrupa halklarının 15.yüzyıldan itibaren ortak bir anlam hafızasının yaratılmasına öncülük eden Latin dilinin kullanımıyla da evrensel bir konuma gelerek, söz konusu hukuka bağlı geleneğin Avrupa-(l) kimliğinin oluşturulmasında en önemli etken olmuştur. Bu bağlamda Avrupa-(l) kimliği ne ortak bir coğrafi sınırların çizgilerinde ne Hıristiyanlık dininin öğretilerinde ne de gelişen endüstrinin ortaya çıkardığı aşırı üretimde aramak gerekir. Şüphesiz Avrupa-(l) kimliği söz konusu edilen bütün bu gelişmelerden etkilenmiştir, ancak en belirleyici etken Avrupa'nın tarihsel olarak antropomorfist bir dünyanın yaratılmasına öncülük edecek seküler ve profan bir anlayışı rasyonelleştirmesi ve bunu hukuk değerlerinin yaratılmasında başat birer öge olarak koyması olmuştur.

Görüldüğü üzere Avrupa'nın temellerini coğrafi, kültürel, ırksal, dinsel; toplumsal özelliklerde aramak yerine, hukuk kültüründe ve siyasal tasarımda aramanın daha doğru olacağı aşıkardır. Başka bir deyişle; taşıdığı bütün eksikliklerine rağmen, Avrupa'yı bir hukuk devleti ve demokratik siyaset kültürünün beşiği diye tanımlamak, Avrupa düşüncesini açıklarken doğru bir başlangıç noktası olabilir Çelebi (2002b: 52-53).

Joffrin'in deyişiyle; Avrupa Birliği, gelenek üzerine değil irade üzerine dayanmaktadır. Avrupa Birliği, geçmişe değil geleceğe yöneliktir. Bir anlamda Renan ulusu gibi Avrupa Birliği, her an için bir referandumdur, kültürel bir gerçeklikten ziyade özgür ve bilinçli bir eylemin meyvesidir. İnsan haklarının sürekli genişlemesi sosyal denge ve uluslar arası işbirliği üzerine dayalı bir Avrupa söz konusudur Joffrin (2004a: 14). Bu bağlamda Avrupa Birliğinin kuruluş felsefesinin iki sacayağından söz edilebilir. İnsani değerlerin merkeze alındığı yeni bir yaşam paradigması, İleri endüstrileşmiş ve rekabete dayalı yeni bir ekonomik işbirliği modeli.

Müslüman bir ülke olarak Birliğe katılacak bir Türkiye'nin Avrupa Kimliği'ni nasıl dönüştüreceği sorusu kolay ama cevap verilmesi de zor olan bir konu olagelmıştır. Gerçekten de Türkiye'nin katılımıyla Avrupa Birliği kimliğini yeniden tanımlamak zorunda kalacaktır. Kimi kesimlerin haklı ve yerinde tespitleriyle, katılımın önündeki en önemli engelin, Türkiye nüfusunun % 90'dan fazlasının tarım toplumunun kültürüne sahip olması ve Müslüman bir toplum olmasıdır. Fakat Türkiye'nin birliğe katılımını savunanların yine haklı ve yerinde tespitiyle Avrupa'nın gelecekte siyasal bir güç olmak gibi bir derdi olacaksa söz konusu Türkiye'yi içine almasa da İslam'ı ve İslam ülkelerinden (Ortadoğu) kaynaklanan sorunlardan kendisini muaf görmesi mümkün olmayacaktır.

Sadece yer altı zenginliği açısından petrolün zenginliğiyle değil, dünyadaki küresel terörün, gn insan kaçakçılığının ve uyuşturucu silah alımlarıyla da küresel dünya düzenini tehdit eden gelişmelere yataklık eden bölgenin, geleceğin büyük gücü olmak isteyen Avrupa'nın bu sorunlardan kaçınması mümkün değildir Joffrin (2004b:14). Ayrıca halen Avrupa kıtasında 20 milyona varan Müslüman yaşamakta ve İslam, Avrupa için “teki bir din” olmaktan çıkarak “içerdeki bir sorun” olmaya başlamıştır. Bunda Avrupa'nın İslam'a karşı tarihsel belleğinde saklı tuttuğu önyargıların ve bunun günlük yaşamın akışı içinde Müslüman olanlara karşı hissettirmesiyle gerçekleşmektedir. Tıpkı diğer dinler gibi İslam'ı bireysel bir dini inanç olarak görmek ve bu inana sahip bireylerin kendi dinlerini yaşamalarını ve yaymalarını sağlamak üzere gerekli yasal tedbirleri almadığı sürece radikal ve fundamentalist İslami akımları durduramayacaktır. Bu açıdan Türkiye'nin ara bir tampon görevi üstlenerek hem İslami kültüre sahip bir geleneği temsil etmesi açısından Avrupa lkelerinin bu sorunlarına czm bulmada yardımcı olabilir hem de demokratik ve laik bir devletin İslam'la barış içinde yaşayabilmenin olanağını sunabilir.

Laurent Joffrin, Le Nouvel Observateur dergisinin köşe yazısında belirttiği gibi; Büyük bir Müslüman lkenin (Türkiye'nin) entegrasyonu, Avrupa dşncesini zenginleştirecektir. Dünyaya-Avrupa'da yaşayan azınlıklar arasındaki Müslüman dünyaya-medeniyetler şokunun kaçınılmaz olmadığını ve İslam'ın tıpkı, Katoliklik, Protestanlık veya Musevilik gibi demokrasiyle gayet güzel bağdaştığını kanıtlayacaktır. Avrupa, ancak Türkiye ile kurulacak bir birliktelikle İslam dünyasıyla ilişki kurabilir. Çünkü Türkiye laiklik ve İslam arasında bizzat yaşamakta olduğu uzlaşmayla, hasımların karşılıklı imha edilmesinden başka czm yolları olduğunu kanıtlamaktadır.

Türkiye'nin Birliğe katılmasının sphesiz Türkiye için olduğu kadar Avrupa için de ck farklı kültürel, siyasal, ekonomik ve askeri boyutlarda etkisi olacaktır. Dolayısıyla bu katılımın sadece Türkiye'nin menfaatlerini ön plana çıkaran, başta ekonomik sorunları olmak üzere demokratikleşme ve insan haklarını geliştireceği şeklindeki Türkiye'nin kazanımları temelinde bir değerlendirme yapmanın yanlış olacağını belirtmemiz gerekiyor.

3. Değişen Küresel Jeopolitikte Avrupa Birliği'nin Artan nemi

Uluslararası sistemin yapısını belirleyen temel faktör, uluslar arası gücü dengesidir. Tarih boyunca gücü dengesinin sürekli bir değişim göstermesi, uluslar arası sistemin yapısını da etkilemiş ve sistem gücün tek elde merkezileştiği “tek kutupluluktan” (Roma imparatorluğu dönemi), temel gclerin bulunmadığı bir kutupsuzluğa (19.yüzyıl Avrupa'sı), gücün iki süper elde merkezileştiği “iki kutupluluktan” (2.Dünya Savaşı sonrası) ck kutuplu bir dünya modeline doğru gidilmişti (şen, 1992a: 299). Ancak, 1989 Berlin Duvarının yıkılması ardından Sovyet Rusya'nın da yıkılmasıyla cift kutuplu dünya yerini, Amerika'nın başını cktiği tek kutuplu bir dünya düzenine bırakmıştır. Bu durum global siyasetin gücü dengesini yeniden dönüştürmüş ve tek kutuplu bir dünyada yaşamanın faturalarını geçen 15 yıl içinde Amerikan tarafından Irak'a, Afganistan'a ck ağır bedellerle detilmiştir.

İki kutuplu sistemin sona ermesiyle birlikte, tüm ulusal gclerini mensubu buldukları blok ve ideolojiye göre yönlendiren ve politikalarını da bu crevede şekillendiren devletler, karşılaştıkları yeni ve ani değişim sonrasında karşı karşıya kalacakları tehditlerin ne olduğu konusunda arayışlarını sürdürürken, sabit kalan şey devletlerin ulusal menfaatleri olmuştur (Tezkan, 2000: 10-12). Bu menfaat ortamını her türlü

uluslar arası hukuk ve meşruiyet kurallarını ihlal eden Amerika'nın global düzeni tehdit eder hale gelmiştir.

Medeni dünyanın küresel ölçekli değer yargılarını, başka bir deyişle yeni dünya düzeninin etik standartlarını oluşturmaya çalışan ABD'nin, artık post-modern bir sürecin yeni siyasal/politik yapılanması olarak İmparatorluğa doğru evrildiğini iddia eden Hardt ve Negri; sürecin artık sadece bir olgu olarak değil; aynı zamanda tek bir ulus-üstü politik iktidar figürü tasarlama yönündeki tüzel yapılanma Hard-Negri (2000a: 33) açısından bakılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine Hardt ve Negri'nin deyişiyle; "Aslında yeni dünya düzeninde egemenlik, yeni bir biçim almış, tek hükmetme mantığı altında birleşmiş bir dizi ulusal ve uluslar üstü organdan oluşmuştur. Bu yeni küresel egemenlik biçimine imparatorluk adını veren Negri, özellikle ulus devlet egemenliğinin gerilemesinin ve giderek ekonomik ve kültürel mübadeleleri düzenlemekten aciz hale gelmesinin, ortaya çıkmakta olan imparatorluğun ilk belirtilerinden biri olarak değerlendirilebileceğini iddia etmiştir." Hard-Negri (2000b: 18).

Hardt ve Negri, yaşanan sürecin ABD'nin küresel hegemonyasından ibaret olduğunu, ABD'nin artık ulus devletten çıktığı, emperyalist egemenlik biçimini de aşarak, imparatorluğa doğru evrildiğini belirtir. Nitekim emperyalizmin aksine imparatorluğun, toprak temelli bir iktidar merkezi yaratmadığı gibi sabit sınırları ya da engelleri de tanımadığını, imparatorluğun giderek bütün yerküreyi kendi açık ve genişleyen hudutları içine katmakta olan merkezlessiz ve topraksız bir yönetim biçimi olduğunu ifade eder.

"İmparatorluk, değişken komuta ağları yoluyla melez kimlikleri, esnek hiyerarşileri ve çoklu mübadeleyi idare ettiğini, emperyalist dünya haritasındaki ayrı ulusal renklerin imparatorluğun küresel gökkuşağı içinde eridiğini ve kaybolduğunu; bu durumun günümüz ABD'nin küresel yönetim politikasının bir açılımından başka bir şey olmadığına" Hard-Negri (2000c: 19) ısrar eder. Dolayısıyla iki kutupluluğun sona ermesi ve değişen konjonktüre bağlı olarak devletlerin dünya politikaları yerine bölge politikalarının (Falk, 2001: 83-104) önem kazanması sonucunda dünyaya egemen olmanın koordinatlarını belirleyen teorilerin geçerliliği ve uygulanma sahaları bakımından bir gerileme söz konusu olmuştur (İlhan, 1999: 16).

Böyle bir sürecin içine itilen günümüz dünyasında yaşananlara sesini çıkaracak ve bu acımasız imparatorluğa karşı adalet, barış, eşitlik ve insan hakları temelinde yeni bir düzeni tesis etme yükümlülüğü birilerine düşmektedir.

Dünyamızın politik bir kırılmaya uğradığı/uğratıldığı bu süreçte Avrupa Birliği, demokrasi ve insan haklarıyla alternatif siyasal bir güç olma potansiyeli daha da önemli hale gelmiştir. Gerçekten de gerek 480 milyona varan üretken nüfusuyla dünya ithalatının %21'ini ihracatın da % 20'sini gerçekleştirmesi ve dolayısıyla dünyanın en büyük ikinci ekonomik gücü olması, gerekse dış politikada yaşanan sorunların çözümünde askeri müdahalelerden ziyade uzlaşmaya dayalı politik bir tavır takınması açısından önemi daha da artmaktadır.

Değişen küresel jeopolitikte Avrupa'nın günümüzde sadece ticari ve hukuki bir birlik olmanın ötesinde bir anlam ifade etmeyen, değişen koşullarda dünya siyasetinde meydana gelen çatışma ve savaşlarda sözü bile geçerli olmayan bir birliğin de hiçbir anlamı olmayacağı aşikardır. Geleceğin global siyasetinde aktif bir rol alarak dünya barışının sağlanması için hem askeri hem de siyasi açıdan da örgütlenmesi gereken birliğin,

Türkiye'yi içine alacak bir genişlemeyi yapması kaçınılmazdır. Bu gerçeği bilen Avrupa entelektüelleri de siyasetçilerden farklı biçimde, Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik koşulları iyi tahlil ederek Birliğe alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Nitekim AB'nin federal bir politik yapı çerçevesinde süper bir devlete doğru ilerlemesini durduracak, hâlen izlediği federalleşme çizgisini radikal bir şekilde değiştirecek bir gelişme de Türkiye'nin AB'nin tam üyesi olmasıdır. Bu durumda, AB için federalleşme süreci sona erecek ve AB politik bir süper güç olma iddiasını terk ederek, gelişmiş bir ekonomik bölge, konfederal bir süreç olmanın ötesine geçemeyecektir. T.G.Ash, bu iki farklı politik projenin özünü ve Türkiye ile ilgili bağlantısını şöyle anlatmaktadır. “Boğaziçi'nin kapılarında iki mantık çatışmaktadır. Birlik mantığı ve barış mantığı. Eğer Avrupa projesi ile süper güç olma talepleri olan iç bütünlüklü bir politik yapı oluşturulmaktan bahsediliyorsa Boğaziçi'nin bu yakasında durmalıyız, en azından bir on yıl daha. ama demokrasiyi, insan haklarına saygıyı, zenginliği ve böylece dünyanın en tehlikeli bölgesinde barış şansını geliştirmenin acil olduğunu düşünüyorsak, büyük adımlarla bu köprüyü geçmeliyiz” (Garton, 2003:11).

Avrupa Birliği'nin yarım yüzyıllık bu birlikteliğinin bu biçimde (hukuksal bir birlik) devam etmeyeceği de gelişen global değişimler de göstermiştir. Nitekim, 11 Eylül sonrasındaki dünya siyasetinin klasik strateji yaklaşımı olan savunma prensibi ilkesi yerini, güvenlik kaygısı ortamından dolayı saldırı ağırlıklı bir strateji savunmasına bırakmıştır. İlk kez ABD'nin uyguladığı bu strateji değişikliği Avrupa Birliğinin artık üzerinde en çok durduğu konu olmuş ve askeri bir birlik olma yolunda (Avrupa'nın savunma ve Güvenlik Stratejisi) planı tartışılmaya başlanmıştır. Mekan ve zamandan yoksun ve menşei bilinmeyen uluslararası terörizmin yükselişiyile ülkeler her an savunma içinde kalmak durumunda kalmışlardır. Bu durumda Türkiye'nin önemi daha da artmıştır. Özellikle terörün müslüman ülkelerin vatandaşlarından gelmesi başka bir deyişle, terörün Ortadoğu menşei olması Avrupa yakasındaki Türkiye'ye daha da işbirliğine gereksinimi artırmıştır.

4. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılımının Birliğe Yapacağı Katkılar

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımıyla Birliğe yapacağı potansiyel katkıları şu başlıklar altında toplayabiliriz.

1-Askeri gücü, (Türkiye, Avrupa güvenlik ve savunma politikasında belirleyici bir güç olacaktır. Nitekim, NATO' da ABD'den sonra en büyük ikinci güç durumundadır.)

2-Coğrafi konumu, (Türkiye çok önemli küresel jeopolitikte durmaktadır. Avrupa-Akdeniz, Avrupa-Karadeniz, Avrupa-Ortadoğu, Avrupa-Kafkasya, Avrupa-Balkanlar ve Avrupa-Orta Asya ortaklık sürecinde etkin olacaktır. Ayrıca İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahip olması önemini daha artırmaktadır.)

3-Radikal İslam'ın kontrolü, Ortadoğu'nun İstikrarsızlık ortamının engellenmesi

4-Genç ve dinamik nüfusuyla üretim sektörünün işgücü talebini karşılayabilir.

Değişen küresel jeopolitikte Türkiye'nin öneminin daha da arttığı söylenebilir. Türkiye'nin jeopolitik önemi; bir yandan dünyanın ekonomik ve politik çıkarlarının çatıştığı bölgenin ortasında ve içinde yer almasından, diğer yandan Türkiye'nin gücünden kaynaklanmaktadır. Türkiye. mevcut konumu ve bölge ülkeleri ile tarihten gelen sosyal kültürel ortam değerleri ile başta ABD olmak üzere AB ve büyük devletlerin kendi yanında görmek istediği ülke konumunda bulunmaktadır (Kuloğlu, 2004:55).

Türkiye, gerçektende Avrupa Birliği için transatlantik ilişkilerinde ve bölgesinde önemli bir değerdir. Medeniyet-kültür jeopolitiği açısından ise şimdiden tahmin edilemeyecek kadar çok katkı yapması söz konusudur. Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecinde mesafe alan bir Türkiye, hem Avrupa hem de genişleyen Ortadoğu coğrafyası ve aynı zamanda dünya siyaseti açısından önemli bir değerün gücünü hayatta tutmak anlamına gelecektir (Aras, 2004: 24). Bu bağlamda, Türkiye'nin gerek Balkanlar, gerek Ortadoğu ve gerekse Kafkasya ve Orta Asya'ya yakınlığının verdiği önemli konumu Batının Türkiyesiz bir Ortadoğu, Kafkasya Balkanlar ve hatta Rusya politikası olamayacağını göstermektedir (Fuller, 2004: 52).

Türkiye'nin önemi sadece önemli kesişme noktalarının ortasında bulunması ile değil aynı zamanda dünyanın en önemli enerji kaynaklarının güzergahı ortasında bulunmasıyla da önem arz etmektedir. Günümüzde küresel ekonominin ve politik ilişkileri belirleyecek en önemli etken enerji ve enerjinin ucuza, güvenli ulaşımının sağlanması sorunu olacaktır. Petrol ve doğal gaz üretiminde dünyanın en önemli bölgeleri olan Ortadoğu, Kafkasya, Orta Asya ve Rusya'nın Türkiye'yle komşu olması, Türkiye'ye hem bu enerjinin Avrupa'ya kısa zamanda taşınması açısından hem de maliyet ve zaman açısından büyük avantajlar sağlayacaktır. Avrupa her halükarda bu enerjiye bağımlıdır ve bunu alabilmenin tek yolu da Türkiye üzerinden sağlanmasıdır. Dolayısıyla Avrupa için enerji koridoru olan Türkiye'nin önemi daha da artmaktadır (Müftüler, 2001: 183). Çünkü Avrupa için enerji kaynaklarının güvenliği, siyasi ekonomik ve askeri ağırlığı kadar büyük önem taşımaktadır (Radikal, 2004: 9).

4.1. Türkiye'nin Askeri Gücünün Avrupa Birliği'ne Yapacağı Katkıları

Avrupa Birliği soğuk savaş dönemi süresince Türkiye'nin güvenlik açısından önemini pek dikkate almamıştır. Güvenlik üreten ve NATO'nun son karakolu görevini üstlenen bir Türkiye'nin, Avrupa'nın güvenlik ve savunması açısından ciddiye alınması gerektiği son zamanlarda fark edilmiştir. 11 Eylül olayıyla dünyamızın en önemli çıkmazının, içinde bulunduğumuz çağın belirsiz, güvensiz ve emniyetsiz (Bauman, 2000: 13) olduğunu göstermiştir.

Kaynağı, kökeni ve hedefi olmayan küresel bir terörün ciddi bir yükseliş trendine girmesiyle ortaya çıkan güvenlik sorunu sadece bölgesel düzenleri değil uluslar ve uluslar üstü örgütlenmeleri de hedef almaktadır. Ayrıca Avrupa'nın başta Ortadoğu olmak üzere Kafkasya ve Balkanlar gibi sorunlu bölgelerin sınırında bulunması da güvenliği için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Türkiye'nin de söz konusu bölgelerle komşu olması ancak Avrupa'dan farklı olarak 15 yıllık düşük yoğunluklu bir savaş tecrübesine sahip olması, hem kendi bölgesinde hem de NATO 'da büyük etkili ve önemli bir askeri güce sahip olmasını gerektirmiştir. Türkiye'nin Avrupa'nın yakın gelecekteki terör olmak üzere güvenini tehdit edecek her türlü oluşuma karşı koyabilecek iyi eğitilmiş silahlı kuvvetlere sahiptir.

Avrupa Birliği, gerek üye ülkeler arasında kurduğu ticari örgütlenmeyle, gerek insan hakları, demokrasi ve eşitlik gibi bireysel özgürlükleri temel alan bir yaklaşımı benimsemesiyle, dünyanın diğer ülkelerinden çok farklı politik tavırlar sergilemiştir. Hatta dünyanın en önemli ikinci ekonomik gücü olarak ciddi bir birliğe yönelmiştir. Ancak, sürekli eleştirilere de yol açan, Avrupa Projesinin dünya barışına katkıda bulunması için siyasi ve askeri açıdan da benzer bir gelişmeyi göstermesi savı haklı gerekçelere dayanmaktadır. Kendi içindeki çatışmaları bile çözebilecek bağımsız bir askeri gücü olmayan bir Birliğin dünyamızın içinde bulunduğu küresel terörü önlemesi mümkün

değildir. Öte yandan Amerika'nın tek kutuplu dünyada yaratmaya çalıştığı yeni dünya düzeni(düzensizliğine) karşı koyabilecek ve ABD'nin işgallerine karşı sesini yükseltebilecek başka bir güç de halihazırda bulunmadığı bir konjonktürde, Avrupa'nın bu anlamda ciddi bir yenilemeye, kendini yeniden tanımlamaya ve siyasi anlamda da yeni küresel bir rol üstlenmeye mecburdur.

Türkiye Avrupa'nın bu eksikliğini giderebilecek hem jeopolitik olanaklara hem de askeri güce sahiptir. Gerçekten de Türkiye'nin katılımıyla büyüyecek bir Avrupa'nın kendine has yeni bir ordu kurabilir ve söz konusu Dünya düzensizliğine ciddi anlamda bir düzen getirebilir. Avrupa Birliği'nin askeri güç anlamında Türkiye'ye verebileceği teknolojik yenilik dışında fazla bir şeyi yoktur. Türkiye, gerek Avrupa güvenlik ve savunma politikasında etkili olacak, gerek söz konusu dünyadaki çatışmaların önlenmesinde katkıda bulunabilecek potansiyele sahip ölkelerden biridir. Nitekim mevcut üye ölkelerden hiç biri Türkiye'nin askeri ve savaş tecrübesine sahip değildir. Ayrıca Rusya her ne kadar soğuk savaş sonrasında kabuğuna çekilmiş pasif bir görüntü verse de, uyuyan ama toparlanmakta olan bir dev olduğunu tahmin etmek pek de zor olmayacaktır.

Rusya'nın gerek Kafkasya'da Gürcistan'la imzaladığı anlaşmalarla, gerek Çeçenistan'ı işgal etmesiyle Türkiye'yle olan sınırını teyakkuz halinde tutmaktadır. Avrupa'nın Lehistan, Letonya ve Estonya ile yaptığı birlik sözleşmesi, Rusya'nın içine sindiremediğini ve bu ölkelere karşı savunmaya geçtiğini de tahmin etmek zor olmayacaktır. Dolayısıyla Romanya'nın katılımıyla da genişleyecek bir Avrupa sınırınının Karadeniz kıyısına dayanacağını görüyoruz.

Sonuç olarak Türkiye, Avrupa Birliğinin çıkarları bakımından kritik bölgelere bitişik bir coğrafi konumda olduğunu, bu konum ve Türkiye'nin NATO standartlarındaki askeri altyapısı ve lojistik imkanları sayesinde Avrupa Birliği askeri gücünün yansıtılması için değerli bir ortam ve önemli bir güç sağlayacağını söyleyebiliriz (Karaosmanoğlu, 2001: 161).

4.2. Türkiye'nin Coğrafi Konumunun Birliğe Sağlayacağı Avantajlar

Tarih, kimi toplumlara torpil geçercesine çok önemli stratejik coğrafi mekanları bahşetmiştir. Kimi toplumlara da ceza verircesine yaşanılmayacak nitelikte bir iklim ve mekan öngörmüştür. Bir düşünürün deyişiyle tarihsellik, aslında coğrafya savaşıdır. İnsanoğlunun yarattığı tarih, yaşanalı iklimlere sahip alımlı topraklar üzerinde yapılan savaşlardan ibarettir. Gerçekten de jeopolitik stratejiyi belirleyen en önemli güç, söz konusu ölkelerin sahip oldukları coğrafi mekanlarıdır. Bu bağlamda Türkiye, toplumların ender sahip oldukları çok önemli bir toprağa (Anadolu)'ya sahiptir. Tarihte bu bölgenin farklı toplumların savaş alanına dönmesinin en önemli nedeni de bundandır, yani bölgenin bir geçiş ve ulaşım ağı üzerinde bulunmasıdır. Dolayısıyla Türkiye çok önemli küresel jeopolitikte durmaktadır.

Gerek, Asya ile Avrupa kıtasını birbirine bağlayan güzergahıyla, Karadeniz'in sıcak sulara bağlantısını sağlayan İstanbul ve Çanakkale gibi boğazlara sahip olmasıyla, gerekse, Akdeniz'in en önemli kıyı ölkesi olması, Ortadoğu'nun Avrupa'ya açılan kapısı olması ve yine benzer bir analogiyle Avrupa kıtasınının Asya'ya ve Ortadoğu'ya açılan kapısı olması açısından hayati bir konuma sahiptir.

Genişleyen bir Avrupa'nın Türkiye'nin jeostratejik konumunu göz ardı etmesi düşünülemez. Gerçekten de sadece Avrupa Birliği için değil, Amerika için bile Türkiye'nin önemi büyüktür ve her ülkenin sahip olamadığı coğrafi bir avantaja sahiptir. Onun için büyüyen ve geleceğin önemli bir gücü olmaya aday olan Avrupa Birliği'nin, Türkiye'nin üzerinden hesap yapması kaçınılmazdır. Aslında Avrupa Birliği yetkilileri de bu durumu göz ardı etmediklerini ve Türkiye'nin birliğe alınmasının en önemli nedeni olarak da söz konusu ülkemizin jeopolitik konumundan kaynaklandığını ifade etmekten çekinmemektedirler.

Avrupa Birliği üye ülkelerin çoğu petrole bağımlıdır ve petrol ihtilatının (%60)'unu Ortadoğu'dan sağlamaktadırlar. Küresel terörün hedefi olan petrol bağlantılarının güvenliği için Türkiye eşsiz bir konuma sahiptir ve Türkiye üzerinden yapılacak her türlü taşımanın gerek güvenlik açısından gerekse zaman ve maliyet açısından daha ekonomik ve rasyonel olacağı bilinmektedir. Bu açıdan Avrupa, Türkiye'ye mahkumdur ve Türkiye'nin olmadığı veya olamayacağı bir birliğin yaratacağı sıkıntılar herkesçe de bilinmektedir.

4.3. Türkiye'nin Genç ve Dinamik Nüfusunun Birliğe Yapacağı Katkıları

Nüfus faktörü, geçen yüzyılımızda olduğu kadarıyla önemli bir güç olarak görülmesi de, Avrupa'nın süratle yaşlanan nüfusu dikkate alınır, AB'nin fazla uzak olmayan bir gelecekte, hem kaynaklarının önemli bir bölümünü sosyal güvenliğe ayırmak zorunda kalacağı, hem de yeni insan kaynağına ihtiyaç duyacağından nüfus faktörünün önemi daha bir önemli hale gelmiştir.

Türkiye 12 aday ülkenin nüfus toplamının % 62,9'unu, milli gelir toplamının % 43'ü, yüzölçümü toplamının ise % 70,9'u boyutlarında bir ülkedir Özdağ (2003a, 12-13). Türkiye, Avrupa Birliği için sadece yüzölçümü ve milli geliriyle değil, aynı zamanda Avrupa'nın yakın gelecekte ihtiyaç duyacağı işgücü talebini de karşılayacak genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Bu bağlamda Türkiye'nin Avrupa Birliği nüfusu içindeki payı % 17'e ulaşmaktadır.

Türkiye'yi çevreleyen komşu coğrafyalarda bulunan 7 milyon Azeri Türkü, 30 milyon İran Türkü, 1 Milyon Gürcü Türkü, 1 milyon Bulgar Türkü, 2 milyon Iraklı Türkü ve 250 bin Yunanistan Türkü Türkiye nüfusu ile birlikte değerlendirildiğinde, ortaya 107 milyonluk bir kitle çıkmaktadır. Bu dikkate alınması gereken jeopolitik bir güçtür ve Avrupa bunun bilincindedir. Dolayısıyla, 2025 'te Avrupa Birliği nüfusu, 2008'den sonra bir genişleme yapmaması kaydı ile 481 milyon, Türkiye nüfusunun ise 82 milyon olacaktır. Türkiye nüfusu, AB nüfusunun % 17'sini oluşturacaktır.

2050'de AB nüfusu azalarak 419 milyona düşecek, Türkiye ise 103 milyona çıkacaktır. Bu durumda ise Türk nüfusu AB nüfusunun dörtte birine yükselecektir. Nüfusun iç yapısı da AB açısından düşündürücü bir görünüme sahiptir. 2025'te AB nüfusunun % 22,8'i 65 yaş ve üstü olacaktır. Aynı sene bu Türkiye için % 10,8 'de kalacaktır. 2050'de AB nüfusunun %29,7'si 65 ve üstüne çıkarken, Türkiye'de bu oran 22,4'e yükselecektir Özdağ (2003b: 43).

Bu veriler geleceğin yaşlı Avrupa'sı için genç nüfusun ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından önemli ve de düşündürücüdür. Avrupa'nın üye ülkelerinin çoğunda doğum oranlarının eksilere indiği, buna karşın yaşlı nüfusun sayısının hızla çoğalarak ortalama ömrün 90'lara vardığı bir durumun gerek sosyal politikalar içinde gerek yeni istihdam ve üretimi sağlayacak vasıflı ve vasıfsız işgücü ihtiyacının nerden karşılanacağını

sorusu/sorunu gündeme getirmektedir. Kimi çevreler, Türkiye nüfusunun niteliksiz olduğu ve Avrupa'nın gerekli işgücü ihtiyacını karşılayamayacağını ve aynı zamanda nüfus potansiyelinin Avrupa Parlamentosunda yaratacağı fazla üye sayısının siyasi yönetimin ağırlığını etkileyerek Türkiye'nin Avrupa Parlamentosunda fazla sayıda milletvekili göndermesine neden olacağı ve dolayısıyla bir açıdan karar mekanizmasında en önemli güç sahibi olacağı için de nüfusu bir dezavantaj ögesi olarak görmektedirler.

Türkiye nüfusunun Avrupa'nın yönetim organlarında ağırlıklı bir temsil katılımını yaratacağı gerçeği doğru olmakla birlikte, yakın bir gelecekte gerek genç nüfusun neredeyse olmadığı bir Avrupa nüfusunun oluşacağı, gerek çok yaşlı kişilerin sağlık ve sosyal sigorta giderlerinin devlete getireceği yük Avrupalıları ciddi biçimde düşündürmektedir.

Devletin artan sağlık giderlerini karşılamak için milyonlarca Euroyu tedavi giderlerine tahsis ettiği ve her geçen yıl bu giderlerin katlanarak arttığını dile getiren uzmanlar, 2050'lerde bütçenin 3'te 2'sinin artan tedavi giderlerine tahsis edileceğini öngörmektedirler.

4.4. Türkiye'nin Ortadoğu'nun Açılan Kapısı Olmasının Birliğe Yapacağı Katkılar

Günümüzde dünya politikalarını etkileyen en önemli etken, enerji kaynaklarının denetimi sorunudur. Amerika'nın 1990'ların başında Körfez savaşıyla Irak'a müdahale etmesinin temel nedeni de söz konusu bu bölgenin dünyada petrol kaynağı açısından ikinci sırada gelmiş olmasıdır. Her geçen gün endüstrileşerek gelişen dünya ülkeleri aynı zamanda paralel biçimde enerji tüketimine de ihtiyaç duymaktalar. Dünyada varolan yer altı enerji kaynaklarının sınırlı sayıda ve kısa bir süre (2030) sonra tükenme ihtimalinin olması, ülkeler arası petrol ve gaz savaşlarına yol açacağı tahminine yol açmıştır. Ortadoğu bölgesi bu anlamda hem Amerika'nın hegemonyasını idame ettirmeye çalışması, (ABD'nin petrol ithalatının % 40'na yakını bu bölgeden temin etmektedir.) hem de geleceğin küresel gücü olmayı planlayan Avrupa'nın bu bölgeye olan petrol bağımlılığını sürdürmesi açısından Ortadoğu hayati bir önemi arz etmektedir.

Türkiye, dünyanın bilinen petrol rezervlerinin % 65'inin barındıran Ortadoğu'ya açılan kapısı olması, üç kıtayı birleştiren kara ve demiryollarının düğüm noktasında bulunması, deniz ticaret yolları ve geçitlerinin büyük kısmını kontrol etmesiyle hem Avrupa hem de Amerika için önemi daha da artmaktadır (Cömert, 2002: 25).

Avrupa'nın (Britanya ve Norveç) dışında petrol rezervleri olmadığını, tamamen ithal petrole bağımlı olduğu (Harvey, 2004: 21) gerçeğiyle beraber, özellikle Almanya'nın petrol ihtiyacı bakımından ABD ve Sovyetler Birliğine göre daha fazla Ortadoğu petrollerine bağımlı olduğu bilinmektedir. Yeniden uyuyan ve Avrupa'nın temel gücü olma iddiasındaki Almanya'nın bu durumda Ortadoğu gibi hayati bir bölgede kendisine yakın bir ülkeyle işbirliği yapmak zorundadır Şen (1992b: 299).

Türkiye'nin tam üyeliği Avrupa Birliğine ve özellikle Almanya'ya Ortadoğu'da hedeflediği stratejiyi uygulamak için hem gerekli araçları sunacak, hem de Türkiye gibi bir uygulayıcı sayesinde Birlik ağırlığını artıracaktır. Bu gerçeği farklı platformlarda dile getiren Avrupalı siyasetçilerin üzerinde durdukları en önemli nokta, Türkiye dışında

Avrupa'nın başta petrol olmak üzere ihtiyaç duyduğu yer altı enerji kaynaklarının ulaşımını sağlayacak hiçbir ülkenin olmadığını, dolayısıyla Avrupa sadece siyasi gerekçelerle değil büyüyen ekonomik gelişimi için bile ihtiyaç duyacağı enerjiyi Ortadoğu'dan karşılamasının tek yolunun Türkiye üzerinden geçtiğinin bilincindedirler.

Almanya'nın birlik içinde Türkiye'ye en fazla destek veren ülke olmasının altında yatan temel nedenlerden biri de söz konusu Almanya'nın hem birliğin en önemli gücü (ki Birlik bütçesinin 3'te 1'ini tek başına karşılamaktadır) olması hem de Avrupa'da en fazla petrole olan bağımlılığı ve bunun çoğunu Türkiye üzerinden Ortadoğu'dan karşılamayı düşünüyor olmasıdır.

Avrupa ülkelerinin Ortadoğu'ya olan ilgileri sadece Petrole olan bağımlılıklarıyla değildir. 11 Eylül olayıyla birden dünya gündemine oturan terör ve buna bağlı insan kaçakçılığı, göç gibi küresel sorunlara en fazla yataklık eden bir bölge olması açısından da Ortadoğu'yla ilgilenmek zorundadırlar. 2003'te İspanya'nın Madrid kentinde gerçekleştirilen ve 200'den fazla insanın ölümüne yol açan terörist hareketin kaynağının Ortadoğulu radikal İslami gruplardan geldiği gerçeği Birlik güvenliğini tehdit etmektedir. Ayrıca söz konusu terör gruplarının çoğu Avrupa içinde yer edinmiş Müslüman kişilerle olan bağlantısı da göz önüne alınırsa sorunu sadece Avrupa kıtasının dışında değil aynı zamanda Avrupa kıtasının bir iç sorunu halini almaya başladığını söyleyebiliriz.

4.5. Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya İle Olan İlişkilerinin Birliğe Yapacağı Katkıları

Sovyet Rusya'nın dağılmaya başladığı 1990'ların başında ortaya çıkan bağımsız devletlerin gelecekte dünyadaki siyasal ve ekonomik gelişmeleri etkileyeceği pek düşünülmezdi. Ancak, bu bakire alanların daha yakından görülmesi özellikle zengin yer altı (gaz) kaynaklarına sahip olduğunun keşfedilmesiyle birlikte bölgeye yönelik küresel bir ilgi oluştu. Gerçekten de Avrasya bölgesi, geleceğin dünyasında en az bugünkü Ortadoğu bölgesi kadar önem arz edecek stratejik bir konuma sahip olması kaçınılmaz görünmektedir. Bu gerçeği Brzezinski şöyle ifade ediyor: "Avrasya'ya egemen olan Dünyaya da egemen olur" Brzezinski (1988a: 31-54).

Kafkasya öne çıkartılan niteliği önemli miktarda petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip Hazar Havzası ile Batı arasında: Basra Körfezi ve Akdeniz ile Rusya arasında giriş ve pazarlama-taşıma yolu olmasıdır (Gökırmak, 1999: 167).

Avrupa Birliğinin Kafkasya politikasını etkileyen en önemli stratejik faktör yukarıda da değinildiği gibi petrol kapasitesi ve enerji güvenliğidir. Bu sebeple petrol/gaz boru hatlarının olası güzergahları da bölgesel aktörler için hem jeo-ekonomik hem de jeostratejik bir meseledir. Kısaca petrol boru hatları (Örneğin Azerbaycan'dan Gürcistan hattı ile Karadeniz'e ulaşan boru hattı Ceyhan yolu ile Batıya taşınırsa hem Novorossisk'in küresel enerji dağıtım merkezliği önemini yitirecek, hem İran'ın eğer gelecekte olacaksa, transit geçiş konusunda alacağı pay azalacaktır.) Batı ile ekonomik ve siyasal entegrasyonun korunabilmesi için batı güvenlik araçlarının bölgeye çekilebilmesi sorunun bir parçası halini almıştır (Korkmaz, 2004: 158).

Avrasya bölgesini önemli kılan diğer bir etken de, Stratejik konum açısından dünyanın en önemli geçiş yollarına sahip olmasıdır. Nükleer silah açısından da en önemli ilk dört ülke burada bulunmaktadır. (Rusya, Çin, Hindistan ve Pakistan). ABD'nin

kaygılanmasına yol açan en önemli nedenlerin başında, bölgenin her an patlamaya hazır bir bomba gibi silahlanmış olmasıdır. Üçüncü dünya ülkelerine en çok silah satışında bulunan Rusya ve Çin'in bir ittifak kurması durumunda, bölgedeki ABD menfaatlerinin tehlikeye gireceğinin bilen diğer bölge ülkeleri de bu birleşime sıcak bakmışlardır. Nitekim geçen yıl Rusya ile Çin arasında başta askeri ve ticari konular olmak üzere yapılan Pekin Anlaşmasına kısa bir süre sonra Kazakistan, Tacikistan ve Hindistan'ın da imzalaması bölgenin yeniden ısınacağını göstermektedir.

Avrasya bölgesi bu açıdan sadece ABD'nin küresel egemenliği için değil aynı zamanda Avrupa'nın güvenliği için de hayati derecede önem arz etmektedir. Nitekim, şahinlerin başını çeken Amerikalı stratejist Zbigniew Brzezinski, Büyük Satranç Tahtası adlı eserinde, Amerikanın potansiyel, siyasi ya da ekonomik meydan okuyuşlarının Avrasyalı olduğunu belirtiyor. Brzezinski, Rusya federasyonunun, Kafkasya'nın içinde yer aldığı güney üzerinde kontrol elde etmesi, İran ve Çin gibi büyük doğulu oyuncular ile ittifak kurması Brzezinski (1988b: 35) halinde ve özellikle Avrupa'nın Polonya üzerinden Ukrayna ve Gürcistan'a kadar genişlemesi ihtimali ABD'nin Avrasya'daki önceliğini sınırlandıracağı uyarısında bulunuyor. Brzezinski, Amerikanın bölgeye nüfus etmesinin önündeki en büyük engelin bu üç ülkenin bir araya gelmesi olduğunu savunmaktadır.

Sonuç itibariyle, Avrasya bölgesindeki petrol ve doğal gaz kaynakların bol ve zengin olması, güçler arası paylaşım mücadelesini kışkırtan en önemli faktör olmuştur. Ortadoğu petrollerini elinde bulunduran ABD, dünya petrol rezervlerin % 10'unu, doğalgaz rezervlerinin % 60'ını barındıran Avrasya bölgesini de denetimi altına almak istemektir. Avrasya politikasını bu amaçla oluşturan ABD, bölgenin giriş kapısı konumundaki Kafkasya'ya (Gürcistan'a) şimdiden girmiş bulunmakta ve kısa bir süre sonra da tüm Orta Asya'yı kontrolüne alma hesaplarını yapmaktadır. Bu hesabını en çok tedirgin eden Avrupa Birliğinin genişleme çerçevesinde bölgeyle kurabilecek ilişki oluşturmaktadır. Burada Türkiye'nin Birliğe üye olması halinde Avrupa'nın başta Kafkasya olmak üzere Orta Asya ile olan bağlantısını kurması açısından da ciddi anlamda katkısı olacaktır.

Orta Asya ve Kafkasya'yı dünya politikası açısından yaşamsal hale getiren en önemli etmenler; söz konusu bölgenin başka ekonomik olmak üzere demografik ve stratejik konum açıdan çok önemli potansiyele sahip olmasıdır.

Ekonomik açıdan bölge, dünyanın en büyük üç ülkesini barındırmaktadır. (Çin, Japonya ve Hindistan).

Demografik nüfus açısından dünyanın en büyük ilk ülkesi bu bölgededir. (Çin, Hindistan ve Endonezya)

Stratejik konum açısından dünyanın en önemli geçiş yollarına sahiptir. Nükleer silah açısından da en önemli ilk dört ülke burada bulunmaktadır. (Rusya, Çin, Hindistan ve Pakistan).

Bölge, dünyanın en büyük beş ekonomisinden üçünü (Çin Japonya ve Hindistan)'ı barındırmaktadır. Dünyanın enerji deposu olacak kadar bol petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olması, ekonomik açıdan önemini göstermektedir. Rusya'nın dağılmasından sonra bağımsızlığına kavuşan Orta Asya ülkelerinin yer altı kaynaklarının bol ve çok zengin rezervlere sahip olması ve bu alanların halen işletilmemiş bakir alanlar olarak kalması, bir

çok batılı ülkenin iştahını kabartmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği ile Japonya'nın gelecekte daha fazla enerjiye ihtiyaç duyacakları gerçeğinin farkında olan ABD, bu alanları söz konusu ülkelere kaptırmamak için yoğun bir diplomasi trafiğine geçmiş bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Hazar Denizi ve Orta Asya petrol doğal gaz kaynaklarının stratejik önemini, 1998 yılında şu sözlerle açıklıyordu: "Hazar denizi bölgesi, ihtiva ettiği doğal kaynaklar itibariyle, tarihin başka hiçbir çağında hiçbir bölgenin şahit olmadığı bir şekilde stratejik olarak öne çıkmıştır" (Roy, 2001: 52). Bu açıdan Ortadoğu'dan sonra en önemli enerji potansiyelini barındıran bölge, güçler arası paylaşım mücadelelerine sahne olmaktadır.

Ekonomik bakımdan Orta Asya'nın bütün dünyanın ilgisini çeken temel yönü, doğal kaynaklarıdır. Bunların arasında da altının yanı sıra en önemli yeri enerji kaynakları yani petrol ve doğal gaz tutar. Özellikle hazar denizi havzasının petrol ve doğal yatakları bu bölgeyi küçük ölçekli bir Ortadoğu haline getirmektedir. Rezervlerin toplamının yaklaşık 200 milyar varil olduğu, bunun dünya petrol rezervlerinin yaklaşık %10'una tekabül ettiği, doğal gazın ise yaklaşık 17 trilyon metre küp bir hacime sahip olduğu ve bu miktarın ise dünya rezervlerini %60'ına karşılık geldiği hesaplanmıştır (Savran, 2001: 205).

Orta Asya'nın kapısı konumunda bulunan Kafkasya bölgesi (Gürcistan) bu açıdan hayati bir önem kazanmıştır. ABD'nin bu ülkeyle ilgilenmesi, mali yardımlarda bulunmasının nedeni de, Gürcistan'ın stratejik bir coğrafi bölgede bulunmasından kaynaklanmıştır. 3'ten fazla askeri üs ve yaklaşık 15.000 asker bu ülkeye gönderilmiştir. Washington, Gürcistan'a bağımsızlığını kazandığı günden bu yana yaklaşık 1 milyar dolarlık yardım yaptı. Gürcistan, ABD'den yardım alan ülkeler arasında kişi başına düşen yardım bakımından üçüncü sırada bulunuyor. Gürcistan'a yapılan yatırımlar bakımından da ABD % 28.5'lik oranla birinci sırada yer alıyor (Atasir, 2003: 77).

Gürcistan'la birlikte bölgede hayati derecede önem arz eden diğer bir ülke de Afganistan'dır. 11 Eylül sonrası askeri müdahaleye maruz kalan ülke, gerek coğrafi gerekse özel konumdan dolayı ABD'nin ilgi alanına girmiştir. Afganistan'ın Avrasya denkleminde ki özel konumuna gelince, Rusya, Çin, Hindistan, Pakistan gibi dört önemli nükleer üretici güçlerin tam ortasında bulunması, bir çok kültüre beşiklik eden farklı etnik ve dinsel grupların bu bölgede olması, stratejik geçiş yollarının buradan geçiyor olması dolayısıyla önem arz etmiştir. Tampon bir bölgede olmanın sonuçlarını yıllardır iç savaşlarla ödeyen Afganistan, şimdi de batılı emperyalistlerin çıkar mücadelesine sahne olmaya adaydır.

Demografik nüfus açısından da, dünyanın en büyük ilk üç ülkesi buradadır. (Çin, Hindistan ve Endonezya). Muazzam bir tüketici kitlesini oluşturması açısından nüfus potansiyeli, önemli bir caydırıcı güç kabul edilmektedir. Batının, üretim fazlasını ve ihracatını bu bölgeye yapmak istemesi de bölgenin başka bir açıdan önemini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Orta Asya cumhuriyetleri, Afganistan ve bir geçiş bölgesi olarak Gürcistan, doğalgaz ve petrol başta olmak üzere enerji kaynakları ve tarımsal ürün potansiyelleri ile dikkat çekmektedir. Orta Asya'ya Türkiye aracılığıyla uzanacak Avrupa Birliği etkisi sayesinde Avrupa Birliği'nin Avrasya vizyonu da güçlenecektir. Orta Asya, AB'nin Rusya, Çin ve Güney Asya politikalarında da çok daha güçlü olmasını sağlayacaktır. Orta Asya, Avrasya'nın kalbidir. Kıtanın kalbine sahip olmaksızın, onu anlamaksızın onun bir yarımadasına kapanıp huzur içinde yaşayabilmek mümkün değildir. Orta Asya'yı

kaderine terk edersek, Avrupa Birliğine orta vadede büyük sorunlara zemin hazırlar(Laçiner, 2004: 89).

5. Sonuç

Avrupa Birliği açısından Türkiye'nin taşıdığı jeopolitik yapı, genç demografik yapı, çevre ülkelerdeki etnik gruplar, dünyanın enerji kaynaklarına yakınlık imparatorluk geleneği ve her şeye rağmen genişleyen ve büyüyen ekonomisi ile AB ülkelerinin ortalamasından çok daha üstün olan askeri gücüyleKıbrıs, Baku-Ceyhan boru hattı devreye girdiğinde daha da önemli olacaktır.

Joffrin'in yerinde yaptığı tespitte olduğu gibi; Türkiye, Avrupa Birliğinin genişleme sürecinde Romanya'dan daha çok kalkınmış, Polonya'dan daha laik, Macaristan'dan daha az Atlantik ötesi yanlısı ve Avrupa Birliğine İngiltere'den daha sadık ve taraftar bir üyesi olduğunu şimdiden göstermiştir Joffrin (2004c: 14). Onun için Türkiye, Avrupa Birliği üyesi olmaya en fazla hak eden ülkelerin başında gelmektedir.

Conclusion

From the perspective of European Union, Turkey is very important in terms of its geopolitical structure, young population, ethnic group in neighbor countries, closeness of sources of energy, emperorship tradition, developing economic power against difficulties, its military power which is more than EU countries and by the establishment of Baku-Ceyhan pipe line.

As Joffrin correctly argues, in the expansion period of EU, Turkey shows that it is much more developed country than Rumania, more secular than Poland, have less support to over Atlantic than Hungary, more devoted to EU than England. Therefore, Turkey is one of the most deserving country to be a member of EU.

Referanslar :

- Aras, B. (2004), "Türkiye, Avrupa Birliği ve orta Doğu", **Stratejik Öngörü Dergisi**, 3.
Atasir, A. (2003), "ABD'nin Kafkasya Politikasında Son Gelişmeler ve Türkiye", **Stratejik Analiz Dergisi**, 4.
Bauman, Z. (2000), **Siyaset Arayışı**, (Çev.:T.Birkan), Metis Yayınları, İstanbul.
Brzezinski, Z. (1988), **Büyük Satranç Tahtası**, (Çev.:E.Kocabıyık), Yön Yayınları, İstanbul.
Cömert, S. (2002), "Jeopolitik ve Türkiye'nin Yer Aldığı Yeni Jeopolitik Ortam", **Jeopolitik Dergisi**, (Der.:Y.Hacısalıhoğlu), İstanbul.
Çelebi, A. (2002), Avrupa: **Halkların Siyasal Birliği**, Metis Yayınları, İstanbul.
Çırakman, A. (2001), "Avrupa Fikrinden Avrupa Merkeziliğe", **Doğu Batı Dergisi**,14.
Çotuksöken, B, (2001), "Avrupa: Öznenin Doğum Yeri", **Doğu Batı Dergisi**, 14.
Ertuğrul, K. (2001), "AB ve Avrupalılık", " **Doğu Batı Dergisi**, 14.
Falk, R. (2001), **Yırtıcı Küreselleşme**, Küre Yayınları, İstanbul.
Fuller, G. (1993), Ian O.Lesser, **Turkey's New Geopolitics: from the Balkans to Western Chine**, (Bouder, Co:Westview, Rand.

- Garton, T. (2002), "A Bridege to Far", **The Guardian**.
- Gökırmak, M. (1999), "Türkiye Rusya İlişkileri ve Petrol Taşımacılığı Sorunu: Jeopolitik Bir Değerlendirme" **Değişen Dünya ve Türkiye**, (Der.:F. Sönmez.), Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Halecki, O. (1950), **The Limits and Divisions of Uuropean History**. (New York: Sheed and Ward.
- Hardt, M- Negri, N, (2000), **İmparatorluk**, (Çev.:A.Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (2004), **Yeni Emperyalizm**, (Çev.:H. Güldü), Everest Yayınları, İstanbul.
- Hay, D. (1995), **Europe :The Emergence of an Idea** (Edinburg 1968). Gerard Delanty, *Inventing Europe : Idea, Identity, Reality*, London:MacMillan.
- İlhan, S. (1999), **Türkiye'nin Jeopolitik konumu ve Türk Dünyası**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Joffrin, L. (2004), "Uluslar Avrupalı Doğmuyorlar, Avrupalı Oluyorlar" **Le Nouvel Observateur**.
- Karaosmanoğlu, A. (2001), "Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği Açısından Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", **Doğu Batı Dergisi**,14.
- Kılıçbay, M.A, (2001), "Tarihsizliğin Marjından Marjinalleşiren Tarin Alanına: Avrupa'nın Kendini ve Dünyayı İnşa Etmesi", **Doğu Batı**, 14.
- Korkmaz, V. (2004), "Avrupa Birliğinin Güney Kafkasya Bölgesine Yönelik Politikaları", **Stratejik Öngörü Dergisi**, İstanbul.
- Kuloğlu, A. (2004), "Değişen Küresel Jeopolitikte Türkiye", **Uluslar arası Güvenlik Sorunları** (Der.: K.Kasım- A.Balkan), Asam Yayınları, Ankara.
- Laçiner, S. (2004), "Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğinin Türk Dış İlişkileri ve AB Dış İlişkileri Üzerine Olası Etkileri", **Türkiye'nin Üyeliğinin AB'ye Olası Etkileri, Türkiyeli Avrupa**, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Müftüler, M. (2001), **Bağ, Türkiye ve AB :Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler**, İstanbul, Alfa Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2003), **Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri**, Asam Yayınları, Ankara.
- Roy, A. (2001), "Savaş Barıştır", **ABD, Terör ve İslam**, (Der.: A.Demirhan), Vadi Yayınları, Ankara.
- Savran, S. (2001), **Avrasya Savaşları**, Belge Yayınları, İstanbul.
- Şen, S. (1992), "Yeni Dünya Düzeninde Avrupa ve Türkiye", **Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye** (Der.: S. Şen), Bağlam Yayınları İstanbul.
- Tezkan, Y. (2000), **Belirsizlikler ve Menfaat Çatışmaları Ortamında Türkiye" Menfaat Çatışması Ortasında Türkiye**, Ülke Kitapları, İstanbul.
- Uygur, N. (1992). **İç Dışıyla Batı'nın Kültür Dünyası**, Ara Yayınları, İstanbul.
- "Üyelik Türkiye'nin Hakkı", **Radikal Gazetesi**, 7.09.2004.